

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО
ЗАХИСТУ УКРАЇНИ**

**ПОМАЗА-ПОНОМАРЕНКО А. Л.
ЛОБОДЕНКО К. В.**

МОНОГРАФІЯ

**НАУКОВІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ПРАВОЗАХИСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

Харків – 2020

ВСТУП

«У правовій державі влада повинна мати певні межі, які не можна порушувати, що можливо за умови визнання за особою невід’ємних, недоторканих і невідчужуваних прав»

Б. Кістяківський [144]

Визнання людини, її прав і свобод як найвищої соціальної цінності є важливим завданням держави на шляху до її соціально-економічного розвитку як країни, яка є демократичною, соціальною та правовою, що орієнтується на гуманістичні цінності сучасної цивілізації. Відповідно до Конституції України, Закону України «Про безоплатну правову допомогу», постанови Верховної Ради України «Про Засади державної політики України в галузі прав людини» та інших правових документів наша держава взяла на себе зобов'язання не тільки визнавати, але й захищати ці права, а також національні інтереси, визначені в Законі України «Про національну безпеку України». Разом із тим стан захищеності прав людини та національних інтересів в Україні залишається незадовільним і викликає стурбованість з боку суспільства й державної влади.

Зважаючи на сучасні світові та внутрішньодержавні суспільно-політичні тенденції (вияви фінансово-економічної кризи, наявні суспільні трансформації через динамізм зовнішнього середовища тощо), права громадян України виявилися особливо уразливими. Відтак, забезпечення та захист цих прав постають на перший план, що вимагає значною мірою ефективною роботи інституцій державного та недержавного сектору, зниження рівня їхньої бюрократизації, корумпованості й унеможливлення дії інших негативних чинників. Забезпечити такий стан може дотримання принципів публічного управління шляхом формування оновленої стратегії сталого розвитку нашої держави, стратегії розвитку громадянського суспільства та його організацій тощо. Відповідно до цих стратегій набуття Україною статусу розвиненої держави має бути пов'язано не тільки з модернізацією її економіки й

упровадженням новітніх технологій, а зі створенням умов, за яких будуть гарантовані основні права громадян і захищені національні інтереси. Серед умов, що сприяють подоланню зазначених негативних тенденцій у сфері функціонування України, слід вказати на наукову розробку механізмів правозахисної державної політики в контексті розвитку системи публічного управління, а також новітніх технологій.

Усе вищевказане становить підґрунтя для дослідження правозахисної державної політики України з позиції визначення напрямків її е-розвитку, результати якого наведені в даній монографії.

Тема дослідження є актуальною для фундаментальної та прикладної науки. Для формування методологічних засад соціально орієнтованої державної політики суттєве значення мають, зокрема наукові здобутки Л. Антонової, В. Бакуменка, М. Білинської, С. Белая, О. Борисенко, В. Бульби, А. Дегтяра, О. Дегтяра, С. Домбровської, Ю. Древаля, О. Крюкова, І. Лопушинського, В. Мороза, Г. Одінцової, Г. Ортіної, І. Парубчака, О. Петроє, І. Розпутенка, І. Семенець-Орлової, В. Степанова, В. Скуратівського, В. Тертички, А. Халецької та ін. [5; 10; 13; 28–31; 45; 58; 61; 70; 79; 84; 112; 120; 122].

Проблематика державної політики у сфері захисту прав людини та національних інтересів розроблялася в наукових роботах О. Абрамової, І. Бакірова, Л. Борисової, Л. Величко, А. Венгерова, М. Вітрук, Р. Войтович, Ю. Гарячої, Є. Глухачова, А. Заєць, Є. Захарова, О. Кібенко, В. Кожан, О. Кравчука, О. Кукуруз, В. Лутковської, Г. Мальцева, Ю. Полянського, С. Погребняка, П. Рабіновича, О. Радутного, А. Рачинського, Є. Романенка, Г. Романовського, О. Рудневої, О. Самофалової, О. Скакун, В. Тація, Ю. Тодики, Р. Тополевського, М. Шульги та ін. [4; 12; 13; 14; 15; 16; 18; 23; 38; 42; 46; 58; 60; 83; 86; 89; 94; 98; 103–104].

У контексті визначення засад та інструментарію правозахисної державної політики важливими є розробки зарубіжних учених О. Алексєєва, С. Арнштейн, Дж. Бермана, Т. Гоббса, Р. Дая, І. Девью, М. Кельмана, І. Козліхіна, А. Коробової, Г. Лейбніца, Дж. Локка, Н. Макіавеллі, А. Малько, М. Матузова,

Р. Мюллерсона, О. Рибаківа, А. Саїдова, Б. Спінози, А. Фатєєва, К. Шундікова та ін. [50; 53–54; 62; 64; 102; 124; 129; 131].

Мета дослідження полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні й розробленні практичних рекомендацій щодо розвитку правозахисної державної політики України.

Зважаючи на поставлену мету монографічного дослідження, визначено такі його завдання:

- розкрити зміст правозахисної державної політики;
- визначити механізми правозахисної державної політики;
- охарактеризувати стан формування та функціонування правового й організаційного механізмів правозахисної державної політики України;
- проаналізувати й узагальнити закордонні практики функціонування механізмів правозахисної державної політики;
- обґрунтувати наукові засади та пріоритети розвитку правозахисної державної політики України;
- удосконалити підхід до формування механізмів правозахисної державної політики України;
- визначити новації в реалізації правозахисної державної політики України.

Наукова новизна монографічної роботи й отриманих результатів полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні та розробленні практичних рекомендацій щодо розвитку правозахисної державної політики України. При цьому *оригінальність проведеного дослідження* передбачає таке: 1) обґрунтування концепції правозахисної державної політики України з наведенням нормотворчих пропозицій щодо її змістовного наповнення; 2) визначення новаційного інструментарію реалізації е-правозахисної державної політики України (тобто Artificial intelligence – програм штучного інтелекту) у повному циклі її формування на основі розрізнення інформаційної, аналітичної та іншої забезпечувальної ролі цього інструментарію з метою вчасного й неупередженого захисту прав людини. Підґрунтя авторських

пропозицій становлять положення, зокрема Етичної хартії щодо використання штучного інтелекту в судовій системі та її середовищі.

Аргументована реалізація таких практико орієнтованих заходів, що сприятимуть розвитку правової державної політики України:

– розширення переліку суб'єктів, які мають можливості захищати порушені права людини й національні інтереси;

– забезпечення розвитку форм правозахисної державної політики, насамперед, правозастосування, шляхом оновлення правового підґрунтя діяльності Координаційного центру з надання правової допомоги, його територіальних відділень і Наглядової ради;

– уточнення індикаторів інтегрального індексу щодо визначення стану дотримання прав людини тощо.

Запропоновані в монографії положення використані Громадською організацією «Центр інноваційних технологій управління», зокрема під час забезпечення розвитку здатності громадянського суспільства впливати на правову ситуацію в країні, а також поширення передових знань і досвіду серед нього (довідка № 2/12 від 14.08.2020 р.).

Теоретичні положення монографії щодо правового забезпечення розвитку та безпеки регіонів застосовані під час проведення лекцій і практичних занять із навчальних дисциплін «Право в системі публічного управління та адміністрування» і «Організаційно-правові засади публічного управління та адміністрування» за програмою підготовки магістрів державного управління в Національному університеті цивільного захисту України (акт № 10 від 20.10.2020 р.).

Крім того, отримано Державне Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір «AI-технології реалізації правозахисної державної політики: Україна й ЄС» від Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Твір оприлюднено шляхом опублікування на веб-сторінці – URL: http://www.dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/2020_05_14_pei_material.pdf [94].

Монографія складається із вступу, 3 розділів, загальних висновків, а також списку використаних джерел. Вона буде корисною для наукових співробітників, викладачів, аспірантів (ад'юнктів), докторантів, слухачів, студентів (курсантів) закладів вищої освіти, а також практичних працівників, які досліджують питання виваженого формування та дієвої реалізації правозахисної державної політики.